

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

رشد و توسعه شرکت های دانش بنیان در سال های اخیر

معاونت سیاسی
صدا و سیما

پژوهشگر: زهره دانشمندی

تهیه شده در « پژوهش معاونت سیاسی »

باسمه تعالی

- ۶..... مقدمه و طرح مسئله
- ۶..... نقش شرکتهای دانش بنیان در اقتصاد کشور
- ۶..... نقش شرکتهای دانش بنیان در بستر سازی تحقق اقتصاد مقاومتی
- ۷..... تعداد فعالان شرکتهای دانش بنیان در سالهای ۹۲ تا هشت ماهه نخست سال ۱۳۹۹
- ۷..... تعداد شرکتهای دانش بنیان به تفکیک نوع مجوز
- ۸..... تعداد کارکنان فعال در شرکتهای دانش بنیان در سالهای ۱۳۹۲ تا ۸ ماهه ۱۳۹۹
- ۹..... تعداد درخواستهای موفق و رد شده دانش بنیان از سال های ۹۲ تا آذرماه ۱۳۹۹
- ۱۰..... در آمد شرکتهای دانش بنیان
- ۱۰..... در آمد شرکتهای دانش بنیان به تفکیک دسته فناوری
- ۱۱..... رشد صادراتی شرکت های دانش بنیان طی ۴ سال اخیر
- ۱۲..... کشورهای مخاطب محصولات شرکتهای دانش بنیان
- ۱۲..... افق شرکت دانش بنیان در سال ۱۴۰۴
- ۱۳..... اجرای برنامه های حمایتی ذیل قانون حمایت از شرکتهای و موسسات دانش بنیان
- ۱۳..... چالشهای شرکتهای دانش بنیان در کشور
- ۱۴..... کلام آخر

مقدمه و طرح مسئله

شرکت‌های دانش بنیان موسسات خصوصی یا تعاونی هستند که به منظور افزایش علم و ثروت، توسعه اقتصادی بر پایه دانش و تحقق اهداف علمی و اقتصادی برای گسترش اختراعات، نوآوری و تجاری‌سازی نتایج تحقیق و توسعه شامل طراحی و تولید کالا و خدمات تشکیل شده‌اند. این شرکت‌ها با تحول در عرصه علم و دانش و کشف یافته‌ها و نتایج جدید اقتصادی در رشد و توسعه مناطق مختلف تاثیر زیادی دارند، به طوری که رهبر معظم انقلاب اسلامی بارها بر اهمیت نقش این شرکت‌ها در رونق اقتصادی و اقتصاد مقاومتی تاکید و آنها را موثرترین مولفه‌های تحقق پایدار اقتصاد توصیف کردند. ایشان یکی از خطوط اصلی تحقق اقتصاد مقاومتی را دستیابی به اقتصاد دانش بنیان معرفی می‌کنند. کمتر کشوری را می‌توان یافت که صرفاً بر اساس منابع زیرزمینی هزینه‌های خود را تامین کند؛ چراکه متناهی بودن منابع رویکردی محکوم به فناست؛ حال با توجه به تحریم‌های مغرضانه آمریکا و محدود شدن جدی فروش نفت یکی از راهکارهای برون‌رفت از این اوضاع نامناسب، تولید سرمایه به واسطه رشد صنعتی کشور و شرکت‌های دانش‌بنیان و تولید بومی است.

نقش شرکت‌های دانش بنیان در اقتصاد کشور

نقش شرکت‌های دانش بنیان در بستر سازی تحقق اقتصاد مقاومتی

سهم شرکت های دانش بنیان در تولید ناخالص ملی و جایگاه ایران در جهان

سهم شرکت های دانش بنیان در تولید ناخالص ملی ۲ درصد است.

در گزارش جدید شاخص جهانی نوآوری که برای سال ۲۰۱۹ منتشر شده است، ایران جزو معدود کشورهایی است که با رشد بالا در عرصه نوآوری، ارزیابی شده و به جایگاه ۶۱ رسیده است. این در حالی است که طبق گزارش این نهاد در سال ۲۰۱۴، کشورمان در جایگاه ۱۲۰ قرار داشت و اکنون این رتبه به ۶۱ رسیده است که ارتقای ۶۰ پله ای را در سال های اخیر از نظر شاخص های جهانی نوآوری نشان می دهد.

ایران در ابعاد خروجی های نوآوری، در بین ۱۳۰ کشور جهان، رتبه ۴۷ را به دست آورده است و در ابعاد ورودی های نوآوری، جایگاه ۸۶ را. که در نهایت رتبه کل ایران در این گزارش، ۶۱ ارتقا یافته است. بر این اساس، ایران رتبه ۱۳ در بین کشورهای با درآمد میانی به بالا که در مجموعه ۳۴ کشور بودند و نیز رتبه ۲ در بین ۹ کشور ارزیابی شده در آسیای مرکزی و جنوبی را به خود اختصاص داده است. این شاخص ها شامل: استفاده از فناوری های اطلاعات و ارتباطات، خدمات برخط دولت، مشارکت برخط، عملکرد لجستیک مربوط به صادرات و واردات، هزینه کرد دولت در آموزش، هزینه کرد سرانه دولت به ازای هر دانش آموز، پتنت های ثبت شده در دست کم دو پایگاه بین المللی، واردات با فناوری پیشرفته و در آخر نیز صادرات خدمات فناوری های اطلاعات و ارتباطات است.^۱

ارتقای ۴ پله ای ایران نسبت به سال ۹۷

ایران، در زمره ۱۰ کشور اول اقتصادهای میانه دنیا در حوزه معیارهای ورودی اختراع

ایران در سال ۲۰۱۹ در شاخص جهانی نوآوری رتبه ۶۱ را کسب کرده

ایران در سال ۲۰۱۹ در ابعاد خروجی های نوآوری در بین ۱۳۰ کشور، رتبه ۴۷ کسب کرده

ایران رتبه ۲ در بین ۹ کشور ارزیابی شده در آسیای مرکزی و جنوبی

تعداد فعالان شرکتهای دانش بنیان در سال های ۹۲ تا هشت ماهه نخست سال ۱۳۹۹

شرکتهای دانش بنیان طی سال های اخیر با یک رشد روز افزون اکنون به ۵۷۰۵ (۵ هزار و ۷۰۵) شرکت رسیده اند.

تعداد شرکتهای دانش بنیان به تفکیک نوع مجوز

شرکتهای دانش بنیان «نوپا نوع ۱»: شرکتهای نوپا که دارای اظهارنامه مالیاتی سال مالی گذشته خود نیستند یا دارای درآمد عملیاتی در اظهارنامه مالیاتی سال مالی گذشته خود نیستند، در صورتی که «کالاها یا خدمات یا فرآیند تولید یا تجهیزات تولید» مندرج در «فهرست کالاها و خدمات دانش بنیان سطح ۱» را حداقل در حد نمونه آزمایشگاهی و مشروط به دارا بودن همه معیارهای ماده (۱)، ساخته و ارائه نمایند، بصورت شرکت «نوپا نوع ۱» تایید می شوند.

شرکتهای دانش بنیان «نوپا نوع ۲»: شرکتهای نوپا که دارای اظهارنامه مالیاتی سال مالی گذشته خود نیستند یا دارای درآمد عملیاتی در اظهارنامه مالیاتی سال مالی گذشته خود نیستند، در صورتی که «کالاها یا خدمات یا فرآیند تولید یا

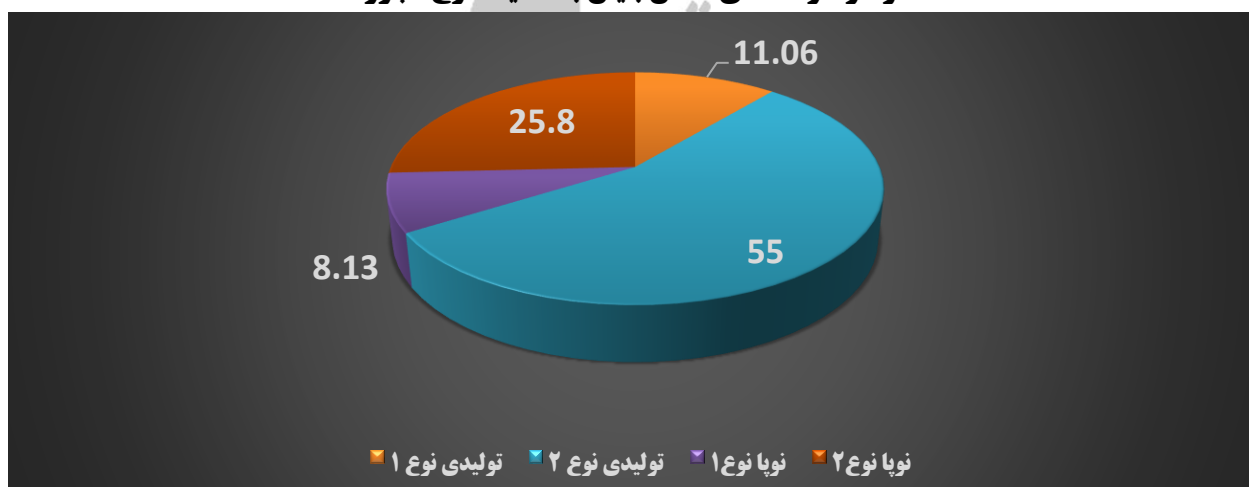
^۱ معاون علمی و فناوری رییس جمهوری، ۲ مرداد ۱۳۹۸

تجهیزات تولید» مندرج در «فهرست کالاها و خدمات دانش بنیان سطح ۲» را حداقل در حد نمونه آزمایشگاهی و مشروط به دارا بودن همه معیارهای ماده (۱)، ساخته و ارایه نمایند، بصورت شرکت «نوپا نوع ۲» تایید می شوند. شرکتهای دانش بنیان «تولیدی نوع ۱»: حداقل (۲۵) درصد از درآمد عملیاتی یک سال مالی گذشته شرکت (که در اظهارنامه مالیاتی شرکت اظهار شده است)، ناشی از فروش کالاها یا خدمات دانش بنیان مندرج در «فهرست کالاها و خدمات دانش بنیان سطح ۱» و حائز همه معیارهای ماده (۱)، باشد.

شرکتهای دانش بنیان «تولیدی نوع ۲»: با توجه به اهمیت رسوخ فناوریهای برتر در شرکتهای صنعتی، شرکتهای متقاضی که در اظهارنامه سال مالی گذشته خود دارای درآمد عملیاتی هستند، در صورت فعالیت در حوزه های فناوری برتر، با دارا بودن یکی از شرایط بندهای ذیل، به صورت شرکت «تولیدی نوع ۲» تایید می شوند: شرکت، «کالاها یا خدمات یا فرآیند تولید یا تجهیزات تولید» مندرج در فهرست کالاها و خدمات دانش بنیان سطح ۱ یا سطح ۲ را حداقل در حد نمونه آزمایشگاهی و مشروط به دارا بودن همه معیارهای ماده (۱)، ساخته و ارایه نماید. شرکت مجری حداقل یک پروژه «مهندسی، پیمانکاری و ساخت» (EPC) باشد، مشروط به اینکه حداقل (۱۰) درصد از قیمت قراردادهای پروژه ناشی از بخش های حائز همه معیارهای ماده (۱) باشد.

تعداد شرکتهای به تفکیک نوع مجوز	تولیدی نوع ۱	تولیدی نوع ۲	نوپا نوع ۱	نوپا نوع ۲
	464	3138	۶۳۱	۱۴۷۲

نمودار شرکتهای دانش بنیان به تفکیک نوع مجوز

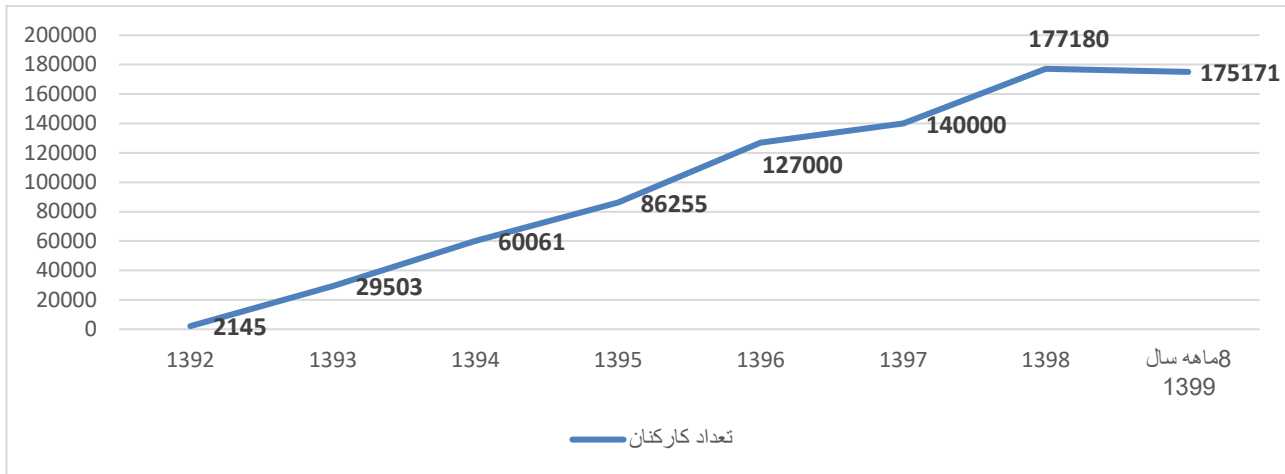
تعداد کارکنان فعال در شرکتهای دانش بنیان در سالهای ۱۳۹۲ تا ۸ ماهه ۱۳۹۹

تعداد کارکنان فعال در این شرکتهای، در سال ۱۳۹۲ با ۲۱۴۵ کارمند مشغول به فعالیت بوده است که این آمار در ۸ ماهه نخست سال ۹۹ به ۱۷۵۱۷۱ رسیده که بیش از ۸۰ درصد رشد نیروی فعال در این شرکتهای را طی ۷ سال بدست آمده است.

تعداد کارکنان فعال در شرکتهای دانش بنیان در سالهای ۱۳۹۲ تا ۸ ماهه نخست سال ۱۳۹۹

سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
تعداد	۲۱۴۵	۲۹۵۰۳	۶۰۰۶۱	۸۶۲۵۵	۱۲۷۰۰۰	۱۴۰۰۰۰	۱۷۷۱۸۰	۱۷۵۱۷۱

نمودار تعداد کارکنان فعال در شرکت های دانش بنیان در سال های ۱۳۹۲ تا ۸ ماهه نخست سال ۱۳۹۹

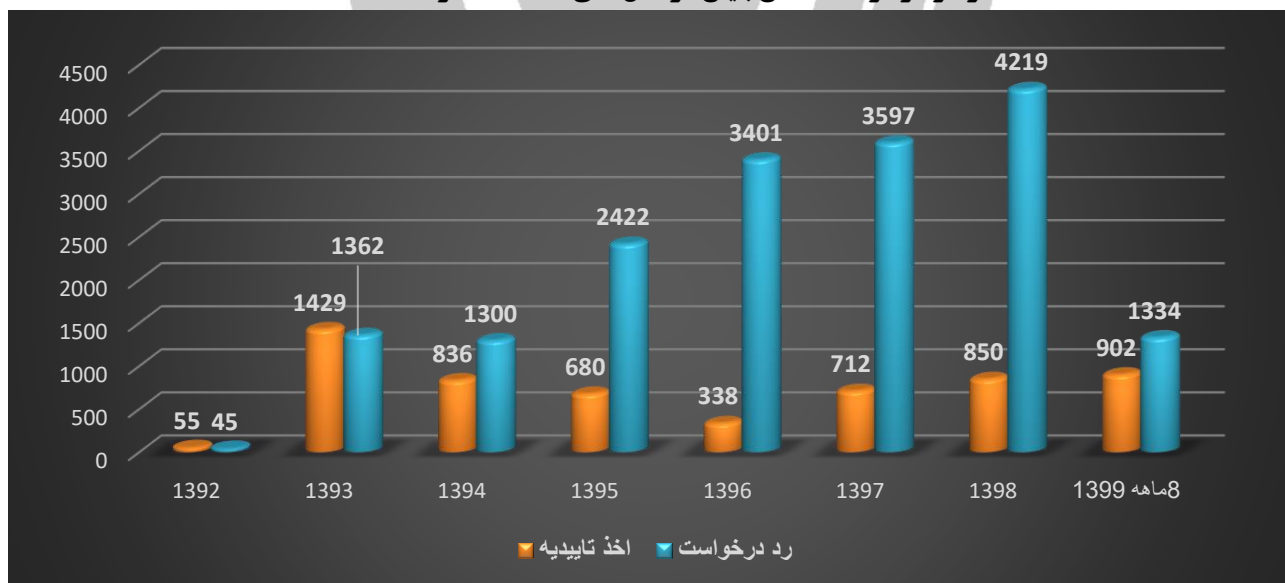
تعداد درخواست های موفق و رد شده دانش بنیان از سال های ۹۲ تا آذرماه ۱۳۹۹

آمارها نشان می دهد که تعداد درخواست هایی که موفق به اخذ تایید شده اند در سال ۱۳۹۲، ۵۵ درخواست بوده که این رقم در ۸ ماهه سال ۹۹ به رقم ۹۰۲ درخواست رسیده است که رشد بالایی را در این ۸ ماه نشان می دهد. همچنین تعداد درخواست هایی که در مرحله ارزیابی رد شده اند، در سال ۹۲؛ ۴۵ درخواست بوده که این رقم در ۸ ماهه سال ۹۹ به ۱۳۳۴ مورد رد درخواست رسیده است.

تعداد درخواست دانش بنیان در سال های ۱۳۹۲ تا آذرماه ۱۳۹۹

شاخص	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
تعداد درخواست های که موفق به اخذ تاییدیه شده اند	۵۵	۱۴۲۹	۸۳۶	۶۸۰	۳۳۸	۷۱۲	۸۵۰	۹۰۲
تعداد درخواست های که در مرحله ارزیابی رد شده اند	۴۵	۱۳۶۲	۱۳۰۰	۲۴۲۲	۳۴۰۱	۳۵۹۷	۴۲۱۹	۱۳۳۴

نمودار درخواست دانش بنیان در سال های ۱۳۹۲ تا آذرماه ۱۳۹۹

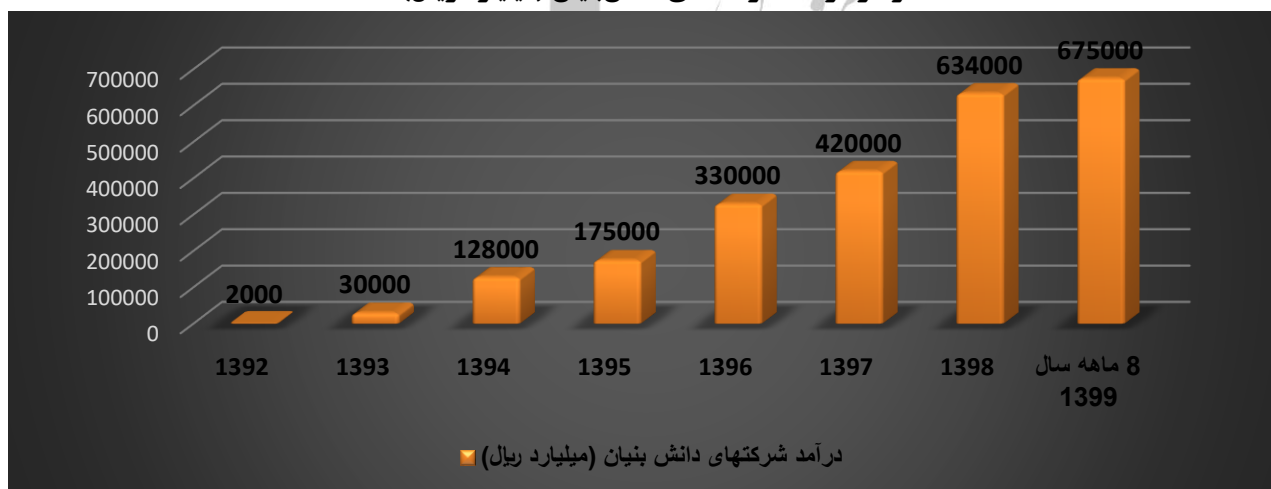
درآمد شرکت‌های دانش بنیان

جدول زیر درآمد حاصل از محصولات شرکت دانش بنیان را نشان می‌دهد که رشد چشمگیر آن در سال‌های اخیر کاملاً قابل مشاهده است. به گونه‌ای که درآمد شرکت‌های دانش بنیان در سال ۱۳۹۲ معادل ۲۰۰۰ میلیارد ریال بوده است که این میزان در ۸ ماهه نخست سال ۱۳۹۹ به ۶۷۵۰۰۰ میلیارد ریال رسیده است.

درآمد شرکت‌های دانش بنیان (میلیارد ریال)

سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
درآمد	۲۰۰۰	۳۰۰۰۰	۱۲۸۰۰۰	۱۷۵۰۰۰	۳۳۰۰۰۰	۴۲۰۰۰۰	۶۳۴۰۰۰	۶۷۵۰۰۰

نمودار درآمد شرکت‌های دانش بنیان (میلیارد ریال)

درآمد شرکت‌های دانش بنیان به تفکیک دسته فناوری

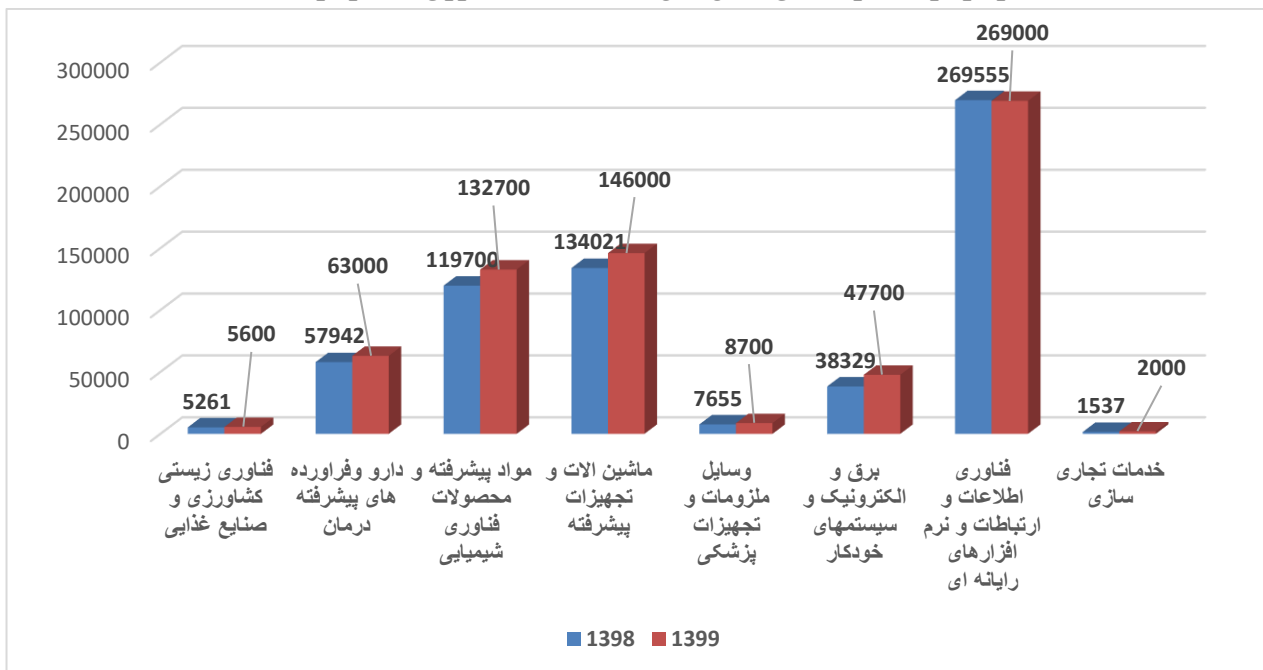
درآمد شرکت‌های دانش بنیان به تفکیک دسته فناوری نشان می‌دهد که بیشترین درآمد در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات و نرم افزارهای رایانه‌ای در ۸ ماهه نخست سال ۱۳۹۹ است؛ به گونه‌ای که آمار آن رقم ۲۶۹۰۰۰ میلیارد ریال را نشان می‌دهد و کمترین آمار آن مربوط به حوزه خدمات تجاری سازی در ۸ ماهه نخست سال ۱۳۹۹ است که رقم ۲۰۰۰ میلیارد ریال را نشان می‌دهد.

درآمد شرکت‌های دانش بنیان به تفکیک دسته فناوری (میلیارد ریال)

دسته فناوری	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱- فناوری زیستی، کشاورزی و صنایع غذایی	۲۰۰۰	۵۰۰۰	۸۰۷۵	۵۲۶۱	۵۶۰۰
۲- دارو و فرآورده‌های پیشرفته حوزه تشخیص و درمان	۱۷۴۰۰	۳۰۰۰	۳۴۴۸۹	۵۷۹۴۲	۶۳۰۰۰
۳- مواد پیشرفته و محصولات مبتنی بر فناوری‌های شیمیایی	۱۸۵۰۰	۳۹۰۰۰	۶۰۶۹۶	۱۱۹۷۰۰	۱۳۲۷۰۰
۴- ماشین‌آلات و تجهیزات پیشرفته	۴۶۰۰۰	۷۶۷۰۰	۸۳۴۱۶	۱۳۴۰۲۱	۱۴۶۰۰۰
۵- وسایل، ملزومات و تجهیزات پزشکی	۳۲۰۰	۴۰۰۰	۷۴۱۱	۷۶۵۵	۸۷۰۰

۴۷۷۰۰	۳۸۳۲۹	۲۴۱۲۳	۲۷۰۰۰	۱۸۶۰۰	۶- برق و الکترونیک، فوتونیک، مخابرات و سیستمهای خودکار
۲۶۹۰۰۰	۲۶۹۵۵۵	۲۰۰۹۸۹	۱۷۸۰۰۰	۱۰۳۰۰۰	۷- فناوری اطلاعات و ارتباطات و نرم افزارهای رایانه‌ای
۲۰۰۰	۱۵۳۷	۸۰۱	۷۲۱	۲۴۴	۸- خدمات تجاری سازی

نمودار درآمد شرکت‌های دانش‌بنیان به تفکیک دسته فناوری (میلیارد ریال)

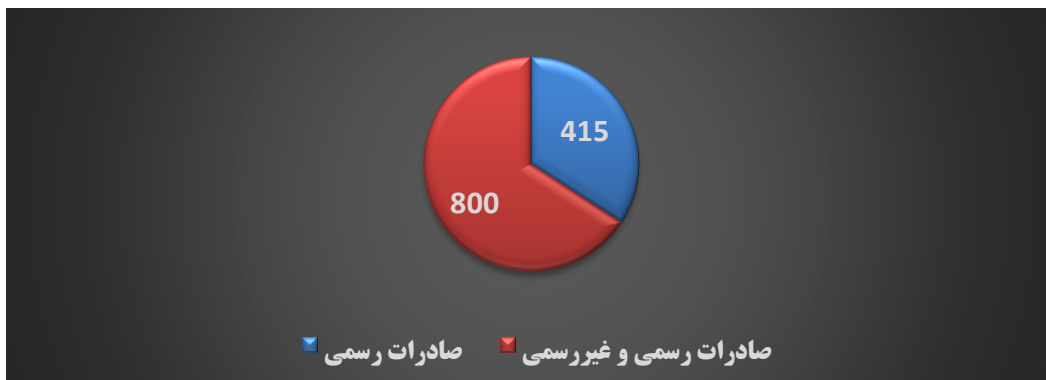

رشد صادراتی شرکت‌های دانش بنیان طی ۴ سال اخیر

از سال ۹۴ تاکنون از میان ۵۰۰۰ شرکت دانش بنیان تأیید صلاحیت شده، ۴۱۵ شرکت دانش بنیان طی این سال‌ها دارای رکورد صادرات رسمی هستند که تعدادی از آنان از رشد صادراتی مطلوبی برخوردار بوده است. تعداد شرکت‌های صادراتی دانش بنیان حداقل دوبرابر تعداد موجود است، یعنی طی این سال‌ها نزدیک به ۸۰۰ شرکت دانش بنیان، صادرات رسمی و غیررسمی داشته‌اند. البته در معاونت علمی و فناوری الزامی برای یکپارچه کردن آمار رسمی و غیر رسمی نداریم، بلکه تمام هدف این است که کمک کنیم این شرکتها محصولات خود را صادر کنند حتی در این راستا تسهیلات و سرویس‌هایی به آنها ارائه می‌شود. سرویس‌های ارائه شده معمولاً از جنس تقویت توان صادراتی شرکت‌های دانش بنیان است؛ در حال حاضر نزدیک به ۴ هزار خدمت توانمند سازی و توسعه بازار به ۲۵۰۰ شرکت ارائه شده است که اگر حمایت‌های صندوق نوآوری و شکوفایی هم به آن اضافه شود، عدد قابل توجهی خواهد شد.

بر اساس آخرین آمار می‌توان گفت عدد صادرات سال ۹۸ عددی معادل حدود ۴۰۰ میلیون دلار توسط ۲۵۰ شرکت دانش بنیان بوده است. «دارو و تجهیزات پزشکی (شامل داروهای شیمیایی، داروهای نانو، زیست فناوری)»، «مواد پیشرفته، پلیمر، مواد و رزین شیمیایی»، «ماشین آلات و تجهیزات صنعتی» از حوزه‌هایی بوده اند که به ترتیب بیشترین صادرات را در این سال به خود اختصاص داده‌اند.

کشورهای مخاطب محصولات شرکتهای دانش بنیان

کشورهای همسایه ایران در منطقه و کشورهای آسیای میانه از جمله کشورهای مخاطب محصولات شرکتهای دانش بنیان ایران بوده‌اند؛ کشورهای عراق، افغانستان، پاکستان و کشورهای حوزه خلیج فارس بازار اصلی صادراتی بوده‌اند؛ البته به صورت محدود نیز به آفریقا و اروپا محصولات دانش بنیان صادر شده است. (معاون دفتر توسعه کسب و کار بین الملل معاونت علمی، فروردین ۹۹)

افق شرکت دانش بنیان در سال ۱۴۰۴

با این حال آمار موجود شرکتهای دانش بنیان، ۵۷۰۲ واحد است که نشان از فاصله زیاد تا ۵۰ هزار شرکت موجود در برنامه دارد.

بر اساس افق برنامه ۲۰ ساله کشور یعنی تا پایان سال ۱۴۰۴، مقرر شده است که بیش از ۵۰ هزار شرکت دانش بنیان در کشور فعال شوند؛

اجرای برنامه های حمایتی ذیل قانون حمایت از شرکتها و موسسات دانش بنیان

اجرای برنامه های حمایتی ذیل قانون حمایت از شرکتها و موسسات دانش بنیان

برنامه	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
تعداد شرکت های مشمول معافیت مالیاتی	۴۰ (سال مالی ۹۲)	۱۱۹۹ (سال مالی ۹۳)	۲۰۲۸ (سال مالی ۹۴)	۲۴۰۱ (سال مالی ۹۵)	۲۳۳۳ (سال مالی ۹۶)	۲۲۸۱ (سال مالی ۹۷)	۱۸۰۹ (سال مالی ۹۸)
تسهیلات نظام وظیفه تخصصی	-	۱۵۱	۳۱۶	۵۶۸	۷۳۳	۱۰۷۳	۹۰۹
ارائه معافیت گمرکی	-	۵۶	۹۰	۱۰۶	۶۵	۹۵	۲۱۴
تامین اجتماعی	-	-	-	-	۲۸۳	۵۷۴	۷۶۰
استقرار در اماکن مسکونی	-	-	۴۴	۸۰	۸۴	۸۷	۴۹
جواز تاسیس و پروانه بهره برداری	-	-	-	۱۲۶	۱۷۶	۲۶۵	۲۸۲
مشاوره تخصصی کسب و کار	-	-	۱۸۰	۵۱۴	۸۶۴	۲۱۱۵	۲۲۱۸
ارائه خدمات تجاری سازی و توانمندسازی	-	-	۲۰۹	۶۰۳	۸۵۰	۲۶۸۷	۴۳۵

چالش های شرکت های دانش بنیان در کشور

کلام آخر

بنا بر نظریات پذیرفته شده در علم اقتصاد، دانش همواره به عنوان یکی از اهرمهای اساسی رشد اقتصادی مورد توجه بوده است. امروزه یکی از مظاهر و شاخص های اصلی توسعه یافتگی دستیابی به اقتصاد دانش بنیان است. در کشور ما نیز با توجه به پیشرفت های علمی صورت گرفته فرصتی مناسب جهت حرکت به سوی اقتصاد دانش بنیان ایجاد شده است. بنابراین در صورت برنامه ریزی صحیح امکان ایجاد و رشد کسب و کارهای دانش بنیان و در نتیجه جهت گیری اقتصاد کشور به سمت اقتصاد دانش بنیان و افزایش تولید ناخالص ملی فراهم خواهد آمد. لذا تاکید بر ایجاد و راه اندازی کسب و کارهای دانش بنیان و حمایت از آنها، تسهیل و تشویق بهره گیری از تحقیقات کاربردی و یافته های علمی در فرایند جهانی شدن تولید و تجارت، باید به عنوان تدبیر عملی و اساسی جهت رشد اقتصادی در کشور مورد توجه سیاستگذاران و مسئولین در حوزه های اقتصادی و اجتماعی و بازار کار و اشتغال قرار گیرد.

معاونت سامی
صدا و سیما

